

Бұл мәселені шешудің мүмкін жолы әлеуметтік жобаны монетизациялау болуы керек. Бірақ тиімді әлеуметтік жобаны құруға және іске асыруға кіріспес бұрын қаржыландырудың жаңа жолдарын іздеу керек, өйткені инвестициялаудың дәстүрлі көздері азайды

Әдебиеттер

1. https://www.researchgate.net/publication/331807089_Socialnoe_predprinimatelstvo_v_Respublike_Kazahstan_problemy_i_perspektivy_razvitiya
2. <https://fingram26.ru/articles/finansovoe-planirovanie/6250/>

Жақсылық Ә.Ә., 2 курс магистрант (академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекшісі – э.ғ.к. доцент Асанова М.К.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ДАМУ

Өркениетті қоғам дамуының қазіргі кезеңі ақпараттандыру процесін сипаттайды. Ең қарапайым адамның өміріндегі ақпараттық технологиялар үлкен маңызға ие, оған ешкім дау айта алмайды. Адам қоғамдағы әлеуметтік мінез-құлқын жүзеге асыру үшін үнемі ақпарат ағынын қажет етеді. Сыртқы әлеммен, ол жұмыс істейтін әлеуметтік ортамен тұрақты ақпараттық байланыс қалыпты өмір сүрудің маңызды шарттарының бірі болып табылады.

Адамға қоршаған әлеуметтік ортамен тұрақты ақпараттық байланыс немесе оның болмауы ғана емес, сонымен бірге кіретін және өңделетін ақпараттың саны, көлемі, мазмұны мен құрылымы да үлкен әсер етеді. Адам қажетті ақпаратты тікелей тәжірибеден, жеке қарым-қатынастан, сондай-ақ әртүрлі ақпарат көздерінен (ғаламтор, кітаптар, радио, теледидар, журналдар, газеттер және символдық сипаттағы басқа көздер) алады. Сонымен қатар, әлеуметтік дамудың заңдылығы-бұл тікелей тәжірибе мен жеке қарым-қатынастан гөрі ақпарат көздерінен алынған ақпарат үлесінің басым болуы және күрт өсуі.

Технология-бұл еңбек әдістерінде, материалдық, техникалық, энергетикалық, еңбек факторларының жиынтықтарында, белгілі бір талаптарға жауап беретін өнімді немесе қызметті құру үшін оларды қосу тәсілдерінде жүзеге асырылатын ғылыми және инженерлік білім кешені. Сондықтан технология өндірістік немесе өндірістік емес, ең алдымен басқару процесін машиналаумен тығыз байланысты. Басқару технологиялары компьютерлер мен телекоммуникациялық технологияларды қолдануға негізделген [1].

Анықтамаға сәйкес, ақпараттық технология - бұл ақпаратты өңдеумен және сақтаумен айналысатын адамдардың еңбегін тиімді ұйымдастыру әдістерін зерттейтін өзара байланысты, ғылыми, технологиялық, инженерлік пәндер кешені; есептеу техникасы және адамдармен және өндірістік жабдықпен өзара іс-қимыл жасау және ұйымдастыру әдістері, олардың практикалық қосымшалары, сондай-ақ осыған байланысты әлеуметтік,

экономикалық және мәдени проблемалар. Ақпараттық технологиялардың өзі күрделі дайындықты, үлкен шығындарды және жоғары технологиялық жабдықты қажет етеді. Оларды енгізу математикалық қамтамасыз етуді құрудан, мамандарды даярлау жүйелерінде ақпараттық ағындарды қалыптастырудан басталуы керек[2].

Техникалық прогресс және жаңа әзірлемелердің үздіксіз пайда болуы ақпараттандыру саласындағы мамандардан үнемі жетілдіруді және дамуды талап етеді. Кәсіпорындарды автоматтандыруға, Ақпараттық жүйелерді енгізуге, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануға байланысты процестер бүгінде өмірдің барлық салаларында ең перспективалы және сұранысқа ие. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды дамыту Қазақстан экономикасының бәсекеге қабілеттілігін арттырудың маңызды факторларының бірі болып табылады.

Жаһандану, әртүрлі елдер экономикаларының конвергенциясы мен диффузиясы процесі Қазақстаннан дамудың сапалы жаңа деңгейіне көшуді талап етеді, онсыз әлемдік экономикалық жүйеде лайықты орын алу мүмкін емес. Қазіргі заманғы телекоммуникация саласы ел экономикасында ерекше орын алады, өйткені ол өсу қарқыны, ұсынылатын қызметтердің бәсекеге қабілеттілігі, ғылыми-техникалық базаның даму деңгейі, менеджменттің кәсібилігі сияқты критерийлер бойынша әлемдік стандарттарға жақын [3].

Қазақстан Республикасы экономикасының дамуы, сондай-ақ барлық өркениетті елдер сияқты, қазіргі уақытта информатика және басқару саласындағы табыстарға тікелей байланысты. Республиканың әлеуметтік-экономикалық даму процесінде оны толық пайдалану үшін әлемдік ақпараттық кеңістікке кейіннен интеграциялай отырып, ҚР Ұлттық ақпараттық ресурстары мен ақпараттық инфрақұрылымын құру — информатиканың маңызды міндеттерінің бірі. Бұл саладағы іргелі және қолданбалы проблемалар соңғы ақпараттық технологияларды дамытумен, жергілікті және жаһандық ақпараттық жүйелер мен желілерді құрумен байланысты. Басқару міндеттері: өндірістік процестерді басқарумен шектелмейді, бірақ ҚР ақпараттандыруды және жалпы елдегі экономикалық процестерді басқаруға қолданылады.

Бүгінгі таңда Қазақстанда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) саласы қарқынды дамып келеді. АКТ-дың өсуі, біріншіден, соңғы бірнеше жыл ішінде ел экономикасының тұрақты өсуіне байланысты болды. Екіншіден, Қазақстан Республикасының Үкіметі қазіргі уақытта елдегі ІТ-қызметтердің ең ірі тапсырыс берушісі бола отырып, АКТ-ға көбірек көңіл бөледі ("электрондық үкіметтің" мемлекеттік бағдарламасы ІТ-нарықтың көлемін жылына 20% - ға дейін арттырды).

"Ақпараттық Қазақстан - 2020" мемлекеттік бағдарламасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 8 қаңтардағы №464 Жарлығымен бекітілген.

Бағдарламаның мақсаты ақпараттық қоғамға көшу үшін жағдай жасау болып табылады. Қазақстанның АКТ саласы Қазақстан экономикасының дербес секторына айналды. Ол телекоммуникация, пошта қызметтері,

ақпараттық технологиялар және телерадио сигналын тарату салаларынан тұрады. Бұл тәсіл байланыс технологияларының, телерадио хабарларын тарату мен ақпараттық технологиялардың өзара енуіне негізделген, ол соңғы онжылдықтарда бүкіл әлемде байқалады.

Бағдарламаның негізгі іс-шаралары:

- Қазақстан Республикасының ұлттық ақпараттық инфрақұрылымының нормативтік құқықтық базасын құру.
- Ақпараттандыру саласындағы мемлекеттік реттеу тетіктерін жетілдіру.
- Жаңа ақпараттық технологиялар мен техникалық құралдарды енгізу.
- Ел халқының қалың жігінің интернет желісіне қол жеткізуін қамтамасыз ету.
- Мемлекеттік ақпараттық ресурстарды басқару жүйесін құру.
- Қаржыландыру көздері
- Республикалық және жергілікті бюджеттерден бөлінетін қаражат, жеке инвестициялар, кепілгерлер.

Күтілетін түпкі нәтиже:

- Ақпараттық қызметтердің өркениетті нарығының қалыптасуы мен дамуы.
- Ақпараттандыру саласында бірыңғай нормативтік құқықтық база құру.
- Ақпараттандыру саласындағы мемлекеттік реттеудің тиімділігін арттыру.
- Халықаралық даму стандарттарын ескере отырып, ақпараттық жүйелер мен желілердің үйлесімділігін қамтамасыз ету.
- Мемлекеттік ақпараттық ресурстарды құруға және пайдалануға бөлінетін бюджет қаражатын оңтайландыру.
- Отандық телекоммуникациялық техника құралдарының, ақпараттық өнімдер мен қызметтердің бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін жағдайлар жасау. Жобалар мен бағдарламаларға жеке инвестицияларды тарту.

Акт әлеуеті қазірдің өзінде мемлекеттік басымдықтар қатарына кіреді. Елімізде ақпараттық өнімдер мен қызметтер өндірісі артып келеді. ХХІ ғасырда ақпараттық технологиялар бизнесі ең өркендеген Бизнесінің біріне айналды. Қазақстанда ақпараттық технологиялар саласы жыл сайын 13-18% - ға өсіп келеді. АКТ-дың таралуынан туындаған қазақстандық қоғам өміріндегі өзгерістер экономикалық, әлеуметтік-саяси және мәдени сипатта болады.

Коммуникациялық инфрақұрылымның қоғамға әсер етуінің әлеуметтік-мәдени сипаты қарым-қатынас пен ынтымақтастық мүмкіндіктерін арттыруда, әртүрлі ақпарат пен білімді өз мәселелерін, мәселелерін шешу үшін пайдалануда көрінеді. Теледидар, бейнеақпарат, компьютерлік ойындар, компакт-дискілер, Ноутбуктер, банкоматтар, ұялы телефондар, цифрлық фотоаппараттар, кинокамералар, пластикалық карточкалар, факстар, телекстер, электрондық қорғау және қауіпсіздік құрылғылары, қашықтықтан басқару пульттері, бейнебақылау, әртүрлі мультимедиялық өнімдер – осының барлығы біздің бүгінгі өміріміз. АКТ әлеміне "қосылу" әлеуметтік ұтқырлықтың, әлеуметтік қауіпсіздік пен қауіпсіздіктің нақты факторына айналды.

Қазіргі уақытта бүкіл әлем бойынша шамамен 2,1 млрд. адам интернетке қосылған. 10 жыл бұрын Facebook пен Twitter жай ғана болған жоқ, ал бүгінде олардың пайдаланушылары бүкіл әлем бойынша 1,5 миллиард адам. [4]

Мемлекеттің қазіргі даму деңгейі көбінесе ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану негізінде, ақпаратты белсенді өндіру және пайдалану негізінде қалыптасады. Табиғи қазбалар мен материалдық байлық қана емес, сонымен бірге телекоммуникациялық инфрақұрылым мен ақпараттық ресурстар ұлттық байлықты құрайды.

Саланың болашағы үшін және жалпы мемлекет үшін Ұлттық IT-жобаларды отандық компаниялар жасауы маңызды және бұл тек қауіпсіздік пен бедел мәселесі ғана емес, бұл ірі ақпараттық жүйелерді құру тәжірибесі бар жоғары білікті мамандардың үлкен санын өсірудің бірегей мүмкіндігі. Бұл мамандар кейіннен біздің республикамыздың әлемдегі орны мен мәртебесін айқындайтын болашақтың ең маңызды салаларының бірі — саланың негізіне айналады.

Қазақстанда ақпараттық технологияларды дамытуды жақсарту үшін келесі жолдардан өту қажет:

1. Халықты практикалық оқытуды арттыру.
2. Жас ұрпақтың зияткерлік әлеуетін дамыту, ақпараттық өзара іс-қимылдың заманауи технологияларын белсенді пайдалану жағдайында өз бетінше білім алу мүмкіндігі.
3. Сыртқы нарыққа шығу кезінде отандық IT фирмаларын қолдау.
4. Әлемдегі негізгі жетекші компьютерлік техника өндіруші компаниялардың дамуын, сондай-ақ маркетингтік стратегияларын зерделеу және оларды қазақстандық нарыққа енгізу.

Ақпараттық ағындар адамзат өмірінің барлық салаларына еніп, әлемдік қоғамдастықтың жаһандануы жағдайында өсіп келе жатқан рөл атқарады. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуы мен таралуы, олардың тіршілік әрекетінің барлық салаларына енуі әлемдік интеграцияның, мемлекеттің әлеуметтік дамуы мен экономикалық өсуінің маңызды факторы болып табылады, сонымен қатар ақпарат алмасудың күшті катализаторы болып табылады.

Қорытындылай келе: ақпараттық технологиялар біздің өмірімізге нық енді. Компьютерлерді қолдану әдеттегі жағдайға айналды, дегенмен жақында компьютермен жабдықталған жұмыс орны өте сирек болды. Ақпараттық технологиялар жұмыс пен демалыс үшін жаңа мүмкіндіктер ашты, адамның жұмысын едәуір жеңілдетуге мүмкіндік берді. Қазіргі қоғамды ақпараттық технологиясыз елестету мүмкін емес. Бүгінгі таңда компьютерлік технологияны дамыту перспективаларын тіпті мамандарға елестету қиын. Алайда, болашақта бізді үлкен нәрсе күтіп тұрғаны анық.

Ақпараттық технологиялардың дамуымен әлемнің ашықтығы, әлемдік жүйенің элементтері арасында ақпарат беру жылдамдығы мен көлемі артып, тағы бір интеграцияланатын әлемдік фактор пайда болады. Бұл дегеніміз, жеке элементтердің өзін-өзі қамтамасыз ететін инерциялық дамуына ықпал ететін жергілікті дәстүрлердің рөлі әлсірейді. Сонымен қатар элементтердің оң кері

байланысы бар сигналдарға реакциясы артады. Егер оның салдары дамудың аймақтық және мәдени-тарихи ерекшеліктерінің эрозиясы болмаса, интеграцияны құптауға болады.

Әдебиеттер

1. Автоматизированные информационные технологии в экономике: Учебник/ Под ред. Г.А.Титоренко. – М.: ЮНИТИ, 1998.

2. "Ақпараттық Қазақстан - 2020" мемлекеттік бағдарламасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 8 қаңтардағы №464 Жарлығымен бекітілген.

3. ҚР Ақпараттандыру туралы 11.01.2007 ж. Заңы (29.12.2014 ж. жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен) 11-13-бап.

4. Жаманқарин М.М., Макенова М. х. Қазақстандағы ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуы // Жас ғалым. — 2015. — №4. — Б.175-176.

Жалғасбаева У.О., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., профессор, ХАА академигі Ержанова С.К.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КӘСІПКЕРЛІКТІҢ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ФОРМАЛАРЫ

Қазақстан Республикасының нарықтық экономикаға өтуі, өмірде бірқатар ұйымдастыру заңға сәйкес формаларын тудырды, бұлар жобалау-директивті экономикаға жат. Нарық экономикасы дамыған елдерде және біздің Республикамыздағы кәсіпкерліктің ұйымдастыру-құқылы формаларын саралауда, біздің бизнестік ұйымдастыру формаларының шетелдіктерге жақындауын байқауға болады. Сонымен қатар елеулі айырмашылықтар да бар, ол біздің еліміздің нарықтық қатынасқа өту кезеңінің өзіндік ерекшеліктерімен түсіндіріледі. Біздің елімізде кәсіпкерліктің ұйымдастырушылық – құқықтық формалары жекеменшіктің пайда болудағы түрлі формаларының әсерімен қоса басқа да факторлар масштабтылық, қызметтің көрінісі, басқару сипаттамасы, жауапкершілік дәрежесі арқылы да қойылады.

Бұрынғы кеңес экономикасы жағдайында кез келген кәсіпорын мүліктік оңашаланған шаруашылық бірлік ретінде қарастырылып келген және мұндай бірліктер арасындағы қарым-қатынастар бірлескен орталықтандырылған мемлекеттік регламентпен анықталды және олардың қарым-қатынастарының құқықтық тәртіпті белгілеудің қажеттілігі болмаған. Нарықтық экономиканың аралас типіне өтуде бірінші қатарға кәсіпкерлік құқық проблемасы, кәсіпкерлік құрылымдардың ішкі және сыртқы реттелуінің жағдайы, олардың әрекеті мен ұйымдастыру тәртібі қойылды. Сондықтан кәсіпкерлік бойынша Қазақстандық заң шығарушылық бірқатар кәсіпкерлік қызметтің ұйымдастырушылық-құқықтық формаларының барын көрсетеді. Сипаты бойынша шетелдердің бизнес дамуының ұйымдастырушылық формасына